

Sporen

Nieuwsbrief van de



Jaargang 4 - Nummer 1 - Maart 2011



INHOUD

1	Editoriaal	<i>B. Declercq</i>
2	Excursiekalender	
3	Educatieve bijeenkomsten	
5	20 ^e Vlaamse Mycologendag	
7	<i>Lactarius cyathuliformis</i> (Kortsteelelzenmelkzwam)	<i>O. Van de Kerckhove</i>
10	Dubbelgangers: Schorsbrekers	<i>W. Veraghtert</i>
16	<i>Coprinopsis spilosporus</i> , een inktzwam met gevlekte sporen	<i>J. Volders/R. De Ceuster</i>
20	Plaatjes kijken op het internet	<i>W. Veraghtert</i>
22	Uit de moleculaire keuken	<i>W. Veraghtert</i>
24	Bib-nieuws	<i>L. De Nave</i>
25	Nieuwtjes uit de recente tijdschriften	<i>R. Steeman/W. Veraghtert</i>
28	Kustwerkweek 2011	



Jaargang 4, nummer 1

Maart 2011

Editoriaal

NIEUWSBRIEF VAN DE KONINKLIJKE VLAAMSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

Sporen

Geachte leden

De sneeuwkllokjes en hazelaarskatjes bengelen reeds in de frisse voorjaarsbries. De boomknoppen zwellen in de eerste lentezon. De lente ontwaakt uit zijn winterslaap. In het vochtige broekbos pronken de Rode kelkzwammen. De voorbodes van een nieuw overdadig paddenstoelenseizoen?

Het rommelt de laatste tijd in heel wat autoritair geleide landen: Tunesië, Egypte, Libië en noem maar op. De moderne communicatiemiddelen brachten wat niemand meteen ervan verwachtte; ze gaven een stem aan verdrukte volkeren. De gezondheid en vrede die we mekaar naar aanleiding van het nieuwe jaar wensten, willen we zeker ook de getroffen medewereldburgers gunnen. Laat ons hopen dat de democratiseringsprocessen daar, via communicatie, zo vreedevol als mogelijk mogen verlopen.

De Verenigde Naties riepen 2011 uit tot het Internationaal Jaar van het Bos. De bossen vormen niet alleen het grootste potentieel qua biodiversiteit. Ze spelen ook een belangrijke rol in de klimaatregeling en de absorptie van CO₂, belangrijkste broeikasgas verantwoordelijk voor de opwarming van de aarde. We hoeven niet zo ver te kijken om vast te stellen welke nefaste gevolgen een ontregeld klimaat, met zijn grote droogtes of overvloedige regens (recent in Oost-Australië), met zich mee brengt. Redenen genoeg dus om bossen te koesteren. Helaas, het voorbije decennium verdween gemiddeld 13 miljoen hectare bos per jaar, hetzij telkens een oppervlakte gelijk aan 10 keer Vlaanderen. De media gaan de komende maanden zeker verder ingaan op de problematiek van het bos.

Het jaar van de biodiversiteit was een succes in Vlaanderen. De natuur trakteerde ons op tientallen zwammensoorten, nieuw voor de regio. Tijdens de voorbije winter kwamen daar nog een reeks ascomyceten op mest bij. Dit trok de aandacht van de Universiteit Gent, die nu met de studenten een klein project rond coprofiele fungi opstart.

Het eerste Sporen-nummer van dit jaar staat opnieuw vol interessant nieuws. U wordt van harte uitgenodigd op heel wat geplande activiteiten, en heel in het bijzonder op de Vlaamse Mycologendag op 26 maart te Antwerpen. Meer informatie vindt u verder in dit nummer. Tot ziens!

Bernard Declercq

voorzitter KVMV

N13 richting Herentals; op de ring van Herentals (N153) richting Geel(N13); ongeveer 4 km verder op deze weg linksaf naar O.L.V-Olen, vandaar naar Sint-Jozef-Olen. Ofwel rechtstreeks ter plaatse: boerderij De Stolp, Ha-verbeemden 1a, Geel.

Contact: Jos Volders (014/54 91 44)

< >

zaterdag 21-05-2011 - OVMW (V)

Opgespoten terrein langs het Schipdonkkanaal en de Kale te Landegem. Samenkomst aan de kerk van Landegem, Landegemdorp. E40 afrit 12 Nevele, N437 Biebuyckstraat richting Nevele, over het kanaal 2^e straat links, Landegemstraat, Vosselarestraat tot aan de kerk.

Contact: E. Vanaelst (09/374 59 86 of 0474/64 23 23)

< >

zaterdag 04-06-2011 - AMK (D)

‘De Vennen’ te Balen/Mol. Samenkomst aan voetbalplein ‘FC Cools’. Bereikbaar via de E313, richting Has-selt. Neem afrit 23 (Geel-West) en volg richting Geel/Mol. Op de ring van Mol, neem rechts de richting Balen. In het centrum van Balen rechtdoor richting Leopoldsburg. 1 km voorbij de verkeerslichten staat aan de rechterkant een kapel; die rij je 500 m voorbij en dan neem je links de Peer Luytendijk. Vanaf daar zie je het voetbal ‘FC Cools’.

Contact: Chris Janssens (014/21 67 49)

< >

zaterdag 11-06-2011 - OVMW (V)

Burkel te Maldegem. Samenkomst aan Hotel Eikenhof, Knokseweg, Knesselare. E40 afrit 11 Aalter, N44 richting Knokke, na ongeveer 10 km op de grens van Maldegem ligt het hotel aan de rechterkant van de weg.

Contact: E. Vanaelst (09/374 59 86 of 0474/64 23 23)

< >

zondag 19-06-2011 - AMK en ZWAM (D)

Vorsdonkbroek te Aarschot. Samenkomst om 9.45 uur aan het oud spoorwegstation van Gelrode. Komende uit de richting Betekom: net over de spoorwegbrug linksaf. Beneden ligt het oude stationsgebouw; dat is de Wipstraat. Komende uit de richting Aarschot (N19): rechtsaf (Vorsenzang) aan het kruispunt Gelrode (dus niet de Begijnendijksesteenweg); je rijdt recht op het station af. Een boterham of een snack eten kan in de ‘Moedermolen’ in Gelrode.

Contact: Georges Buelens (0471/20 50 14)

< >

zaterdag 02-07-2011 - AMK (D)

‘Tikkebroeken’ te Kasterlee en **‘Winkelsbroek’** in Oud-Turnhout. Bereikbaar via E34 richting Eindhoven, afrit 24 Turnhout-Kasterlee; daar richting Kasterlee nemen en onderaan de brug richting Tielen (Tielendijk) volgen. Ca. 50 m verder aan het rond punt samenkomen (= begin van de Kapelweg, links van het rond punt).

Contact: Chris Janssens (014/21 67 49)



Educatieve bijeenkomsten

dinsdag 22-03-2011 - AMK (Antwerpen)

Determinatieavond met bijzondere aandacht voor de microscopische kenmerken. Breng uw vondsten/exsiccaten mee en we brengen ze samen op naam.

< >

zaterdag 26-03-2011 - KVMV (Antwerpen)

20^e Vlaamse Mycologendag te Antwerpen.
Zie programma in dit nummer.



< >

dinsdag 29-03-2011 - AMK (Antwerpen)

Bijzondere vondsten 2010 van André de Haan, Jac Gelderblom, Lieve Deceuninck en Wim Veraghtert.

< >

maandag 04-04-2011 - ZWAM (Diest)

Mycologische werkgroep. Breng uw vondsten mee en we proberen ze samen op naam te brengen.

< >

Lactarius cyathuliformis (Kortsteelzenmelkzwam):

toch niet zeldzaam

Omer Van de Kerckhove - o.vandekerckhove@yahoo.com

<>

Er komen in ons land 3 elzenbegeleidende melkzwammetjes voor: *Lactarius obscuratus* (Groenige elzenmelkzwam), *L. omphaliformis* (Rossige elzenmelkzwam) en *L. cyathuliformis* (Kortsteelzenmelkzwam). Walley & Verbeken (1996) vermelden dat *Lactarius cyathuliformis* alleen bekend is van de tuin van Prof. Van der Veken. In 2008 besloot ik om de soort op te sporen.

Op zoek

Volgens Heilmann-Clausen et al. (1998) is *L. cyathuliformis* algemeen in Scandinavië. Basso (1999) vermeldt als bestudeerd materiaal slechts 4 collecties waaronder één van M. Bon. Haar materiaal werd gevonden tussen 950 en 1300 m hoogte. Misschien was *L. cyathuliformis* een soort van een (vrij) koel klimaat? Ik besloot om eens te gaan zoeken in de Hoge Venen. Op 26-08-2008 trok ik naar het Brackvenn waar ik een elzenbosje wist zijn.

Ik keerde huiswaarts met slechts één collectie kleine melkzwammetjes, maar ik had geluk: het was *L. cyathuliformis*. Toen dacht ik aan een collectie die ik in 2004 had geschilderd en ingezameld in de Schrieken te Beerse. Deze paddenstoeltjes leken precies op *L. obscuratus*, maar de sporen waren te groot. Ik noteerde bij deze collectie *L. om-*

phaliformis alhoewel de paddenstoeltjes een groenige tint hadden in de hoed, wat niet kan voor deze soort. Zonder het te weten had ik *L. cyathuliformis* al eens gevonden en geschilderd.

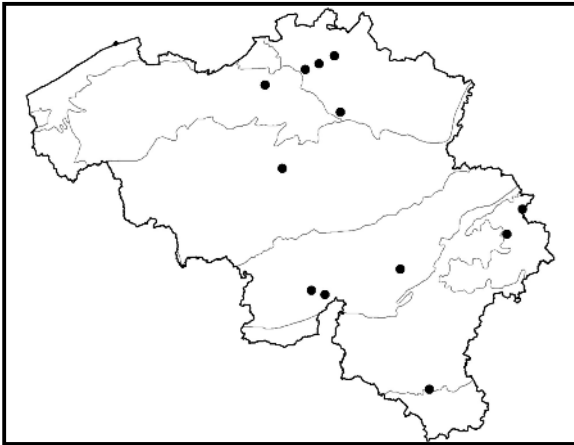
Uiterlijke en microscopische kenmerken

Lactarius cyathuliformis lijkt uiterlijk bijzonder sterk op *L. obscuratus*. Beide hebben in jonge en volwassen toestand meestal groenige tinten in de hoed die met de ouderdom verdwijnen. De hoedjes worden dan roodbruin. *L. obscuratus* var. *radiatus* heeft die groenige tinten niet, maar ik vond ook *cyathuliformis* die er net zo uit zag.

Aan de hand van de sporen kan je beide soorten gemakkelijk uit elkaar houden (tabel 1). Deze van *L. cyathuliformis* zijn opmerkelijk langer en breder dan van *L. obscuratus* en hebben ook een duidelijk hogere versiering (fig. 1). Sommige bronnen ver-

	Sporenmaten (µm)	Normaal	Versiering
<i>L. obscuratus</i> , normaal	(6,0) 6,8-8,3 (8,8) × (5,0) 5,5-6,5 (6,8)	7,5 × 6	0,7 (1,0)
<i>L. obscuratus</i> , groot	(6,1) 7,0-8,8 (9,7) × (5,5) 6,0-7,0 (7,5)	8 × 6,5	0,7 (1,0)
<i>L. omphaliformis</i>	(6,8) 7,5-9,5 (10,3) × (5,8) 6,0-7,5 (8,0)	9 × 7	1,0
<i>L. cyathuliformis</i>	(7,0) 7,5-10,1 (11,5) × (6,0) 6,8-8,0 (9,0)	9 × 7,5	1,3 (1,5)

Tabel 1: Sporenmaten en hoogte van de versiering.



Kaart 1: Verspreiding van *Lactarius cyathuliformis* in België. Gegevens beperkt tot het herbarium van BR.

	Vlaand. + Br. gewest	Wallonië	Totaal
<i>L. obscuratus</i>	22	1	23
<i>L. omphaliformis</i>	13	0	13
<i>L. cyathuliformis</i>	12	7	19

Tabel 2: Overzicht van de aanwezige collecties in het herbarium van BR.

Typische collecties zijn gemakkelijk te determineren

1) Bekijk een collectie eerst onder een bino (6 x volstaat). Je kan dan macroscopisch *omphaliformis* scheiden van *obscuratus/cyathuliformis*.

◆ *L. omphaliformis*: de hoed is egaal roze-okker of bleek bruinachtig en vanuit het midden in concentrisch staande, wratachtige schubjes gebarsten. Deze verkleinen naar de hoedrand toe. De twee andere soorten hebben deze wratachtige structuur niet.

◆ *L. obscuratus*: de hoed is overwegend roodbruin. Meestal is hij centraal wat uitgebleekt en daar beige, okerkleurig of olijfgaai getint. De niet uitgebleekte (roodbruine) delen van de hoedjes zijn vanaf de rand 1/3 tot 3/4 gestreept. Het hoedoppervlak is glad.

◆ *L. cyathuliformis*: exsiccataat lijkt sterk op dat van *L. obscuratus*, maar vaker dan bij deze laatste is het centrale deel van de hoed zwartachtig. Soms is bijna heel de hoed uitgebleekt en in concentrische ringen gebarsten, maar dan

zonder een wratachtige structuur te vormen.

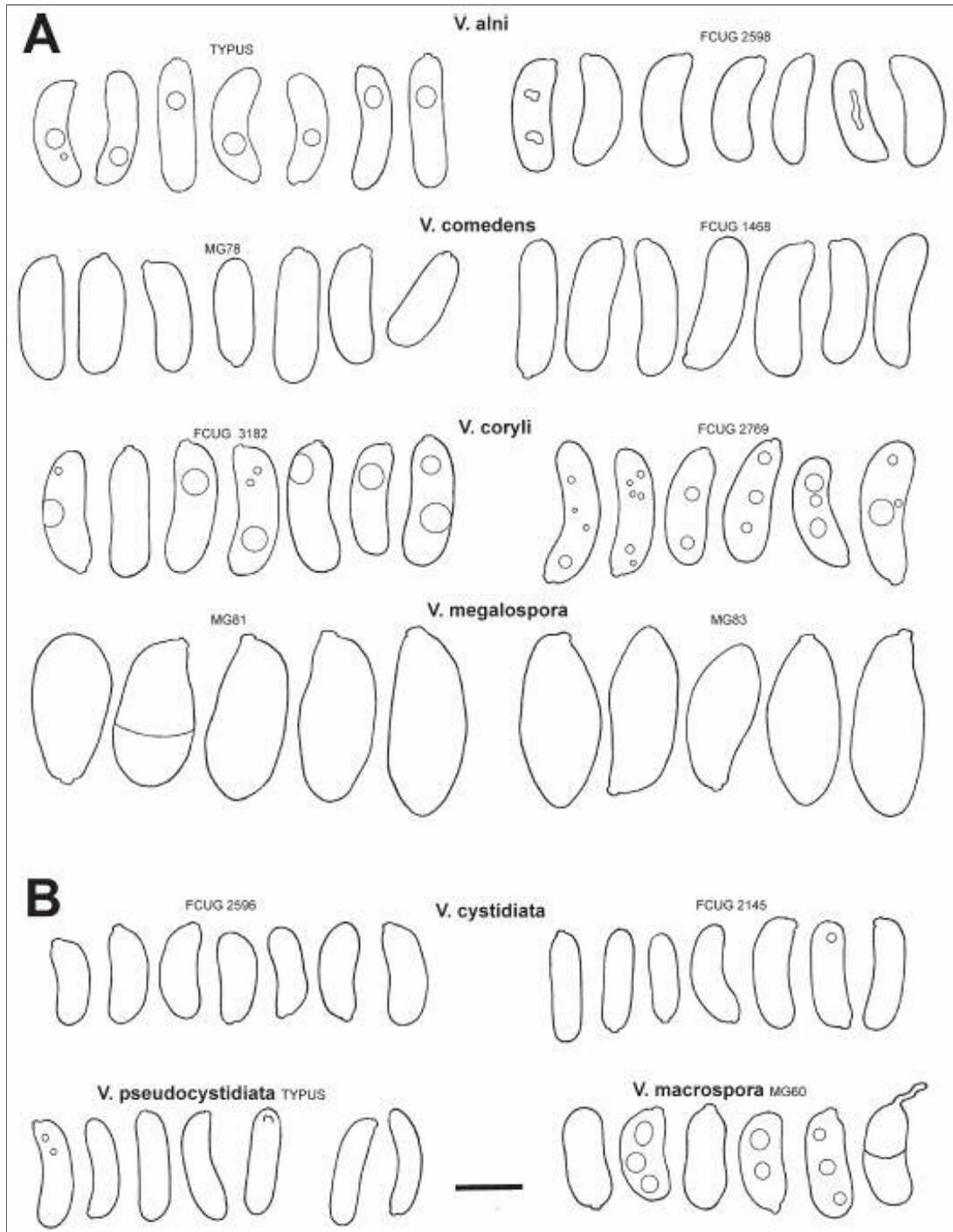
2) Lijkt het exsiccataat macroscopisch niet op *L. omphaliformis*, bekijk dan de sporen.

◆ *L. obscuratus*: het merendeel van de sporen is 7-8 µm lang en ongeveer 6 µm breed.

◆ *L. cyathuliformis*: het merendeel van de sporen is ca. 9 × 7,5 µm. Sporen van 10 µm lang of 8 µm breed zijn vrij gemakkelijk aan te treffen (maar weinig talrijk), en mits wat zoeken vind je ook sporen van 11 µm lang. Belangrijk verschil met *obscuratus* is ook de hoogte van de versiering (tabel 1).

Atypische collecties

Twee van de 13 *omphaliformis*-collecties hadden niet de typische wratachtige schubjes (de hoed van jonge exemplaren is nog niet gebarsten). Bij 5 van de 19 collecties van *cyathuliformis* trof ik geen sporen van 11 µm aan. Twee ervan hadden ook nauwelijks sporen van 10 µm lang. Eén collectie *L. obscuratus* had ongewoon grote sporen (tabel 1). Ze was afkomstig uit Zillebeke en zat als *L. om-*



Figuur 1. Sporen van de Europese schorsbrekersoorten. Met toestemming van de auteurs overgenomen uit Taxon 59(5): 1519-1534. Maatstreefje = 10 μ m.

dens zijn die verschillen eerder subtiel.

Determinatiesleutels die het genus bespreken, blijken doorgaans onvolledig te zijn. In een klassiek werk als *The Corticiaceae of North Europe* (Hjortstam et al., 1988) worden slechts 2 soorten bespro-

ken (*V. comedens* en *V. cystidiata*). In *Nordic Macromycetes* (Hansen & Knudsen, 1997) worden al 4 soorten uitgesleuteld, al wordt *V. alni* hier niet onderscheiden van *V. comedens*. Breitenbach & Kränzlin (1986) nemen enkel *V. comedens* op. De

sleutel van Krieglsteiner (2000) bevat 5 soorten, maar deze auteur beschouwt *V. alni* dan weer als een variëteit van *V. coryli*. Tenslotte vermelden we het recente werk van Bernicchia & Gorjon (2010) waarin niet minder dan 9 taxa worden opgenomen (alle in dit artikel vernoemde soorten, incl. *V. alni*, aangevuld met *V. corticola* die meestal in het genus *Dendrothele* wordt geplaatst). In dit werk vind je ook microscopietekeningen van de 6 soorten in de sleutel op blz. 12.

Nieuwe inzichten in schorsbrekers

Recent publiceerden Ghobad-Nejhad et al. (2010) de bevindingen van hun genetisch onderzoek bij schorsbrekers. Zij stelden vast dat sommige taxa zó nauw verwant blijken, dat ze eigenlijk niet als afzonderlijke soorten overeind blijven. Zo blijkt de Elzenschorsbreker toch vrijwel identiek aan de

Gewone schorsbreker te zijn, wat strookt met de opvattingen van enkele andere auteurs (bijv. Knudsen & Larsen, 1997). Ghobad-Nejhad et al. (2010) synonymiseren de recent beschreven *V. oyensis* alweer met *V. megalospora*.

Ghobad-Nejhad et al. (2010) publiceren een nieuwe sleutel die wij met toestemming van de auteurs vertaald hebben. Figuur 1 (op vorige blz.) toont sporentekeningen van de in de sleutel beschreven soorten.

Merk op dat er in deze nieuwe sleutel geen aandacht wordt besteed aan ecologie. Nochtans lijkt het ons voorbarig om ecologische kenmerken zoals substraatvoorkeur volledig overboord te gooien. Tabel 1 geeft daarom een overzicht van de schorsbrekersoorten en hun ecologie.



Soort	Hoofdsubstraat	Komt ook voor op:
<i>V. comedens</i>	<i>Quercus</i>	<i>Aesculus, Alnus, Betula, Carpinus, Castanea, Fagus, Fraxinus, Ilex, Populus, Ulmus</i> (uitzonderlijk op <i>Prunus, Rosa, Sorbus</i>) ¹
<i>V. coryli</i>	<i>Corylus</i>	<i>Acer, Carpinus, Cornus, Crataegus, Malus, Prunus, Rosa, Sambucus, Viburnum</i>
<i>V. cystidiata</i>	Rosaceae	<i>Carpinus, Castanea, Cornus, Quercus, Rhamnus, Salix</i>
<i>V. macrospora</i>	?	<i>Cornus, Genista, Lonicera, Quercus, Rubus e.a.</i>
<i>V. megalospora</i>	?	<i>Quercus, Crataegus</i>
<i>V. pseudocystidiata</i>	?	<i>Cornus, Crataegus</i>

Tabel 1: Substraatkeuze bij Europese *Vuilleminia*-soorten (naar Ghobad-Nejhad et al., 2010).

¹Volgens Duhem & Gerard (2007) en Breitenbach & Kränzlin (1986) moet dit lijstje zeker worden aangevuld met *Corylus*.

Conclusies

- ✓ Het huidige overzicht van het genus *Vuilleminia* in Vlaanderen kan na recent onderzoek als volgt worden aangepast in de Standaardlijst:

2 m!	Vuilleminiaalni Boidin, Lanq. & Gilles - Elzenschorsbreker Dit taxon wordt volgens recent moleculair onderzoek opgevat als synoniem van <i>V. comedens</i> (Ghobad-Nejhad et al., 2010).
1	Vuilleminia comedens (Nees: Fr.) Maire – Gewone schorsbreker
1 m! h!	Vuilleminia coryli Boidin, Lanq. & Gilles – Hazelaarschorsbreker

- ✓ Herkenning van de zes uit Europa bekende soorten steunt in belangrijke mate op microscopische kenmerken.
- ✓ Minstens drie soorten schorsbrekers die in Noordwest-Europa werden aangetroffen, zijn nog nooit gevonden in de Benelux. Gericht uitkijken naar deze soorten (vooral op *Crataegus*) kan eventuele kennishiaten opvullen.

Dankwoord

Met dank aan de auteurs, in het bijzonder Nils Hallenberg, voor de toestemming om het artikel uit Taxon samen te vatten en de sleutel te vertalen, aan de uitgevers van het voornoemde tijdschrift voor de overname van figuur 1 en aan Luc Lenaerts en Gut Tilkin voor een kritische lezing van de eerste versie van dit artikel, waardevolle aanvullingen en het verstrekken van literatuurgegevens.

Literatuur

Bernicchia, A. & Gorjon, S.P. (2010). Corticiaceae s.l. Fungi Europaei 12. Edizioni Candusso, 1008 p.

Breitenbach, J. & Kränzlin, F. (eds.) (1986). Pilze der Schweiz. Band 2. Nichtblätterpilze. Luzern: Mykologische Gesellschaft.

Duhem, B. & Gérard, M. (2007). *Vuilleminia oyensis* sp. nov. (Vuilleminiales, Basidiomycotina). Clé du genre *Vuilleminia*. *Bulletin de la Société Mycologique de France*, Tome 123, fasc. 3 & 4, 273-286.

Ghobad-Nejhad, M., Nilsson, R.H. & Hallenberg, N. (2010). Phylogeny and taxonomy of the genus *Vuilleminia* (Basidiomycota) based on molecular and morphological evidence, with new insights into Corticiales. *Taxon* 59(5), 1519-1534.

Hansen, L. & Knudsen, H. (eds.) (1997). Nordic Macro-mycetes Vol. 3. Heterobasidioid, aphylloroid and gastromycetoid basidiomycetes. Copenhagen: Nord-svamp,

Hjortstam, K., Larsson, K.-H. & Ryvarden, L. (1988). The Corticiaceae of North Europe. Volume 8. Oslo: Fungiflora.

Krieglsteiner, G.J. (eds.) (2000). Die Grosspilze Baden-Württembergs. Band 1. Stuttgart: Verlag Eugen Ulmer. 629 p.

Walley, R. & Vandeve, E. (eds.) (2006). Standaardlijst van Basidiomycota en Myxomycota van Vlaanderen en het Brussels Gewest. Ministerie van de Vlaamse Overheid, Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Rapport INBO.R.2006.27, 144 p.

***Coprinopsis (Coprinus) spilosporus* Romagn.:
een inktzwam met gevlekte sporen!**

Jos Volders - joseph.volders@telenet.be

Robert De Ceuster - robert.de.ceuster@telenet.be

<>



In het najaar van 2009 werd mij (JV) gevraagd, om voor de leden van de ZWAM (Zelfstandige Werkgroep Amateur Mycologen) een lezing te houden over het genus Coprinus. Omdat de meeste soorten inktzwammen de neiging hebben om min of meer snel te vervloeien, waardoor er dus al vlug heel wat microscopische kenmerken verdwijnen, worden ze door het merendeel van de amateurmycologen eerder gemeden. De lezing gaf me dan ook de gelegenheid om toch een aantal mensen warm te maken voor deze fascinerende groep van paddenstoelen. Niet zonder succes overigens, want al vlug kreeg ik via allerlei wegen namen doorgespeeld van gedane determinaties en moesten twijfelgevallen ter bevestiging nagedetermineerd worden.

Eind juli 2010 ontving ik van Robert De Ceuster een mailtje in verband met een gevonden *Coprinus*. De mail was aangevuld met habitusfoto's en enkele foto's van een aantal macro- en microscopische kenmerken.

De vraag was, of ik met de meegeleverde gegevens de soort op naam kon brengen! Zelf sleutelend, was Robert tot in de buurt van *Coprinopsis gonophyllus* Quél. (Brand-

diverculate hyfen. De verder aanwezige info was echter te summier om op die basis de soort met enige zekerheid te benoemen. Uljé (2005) geeft

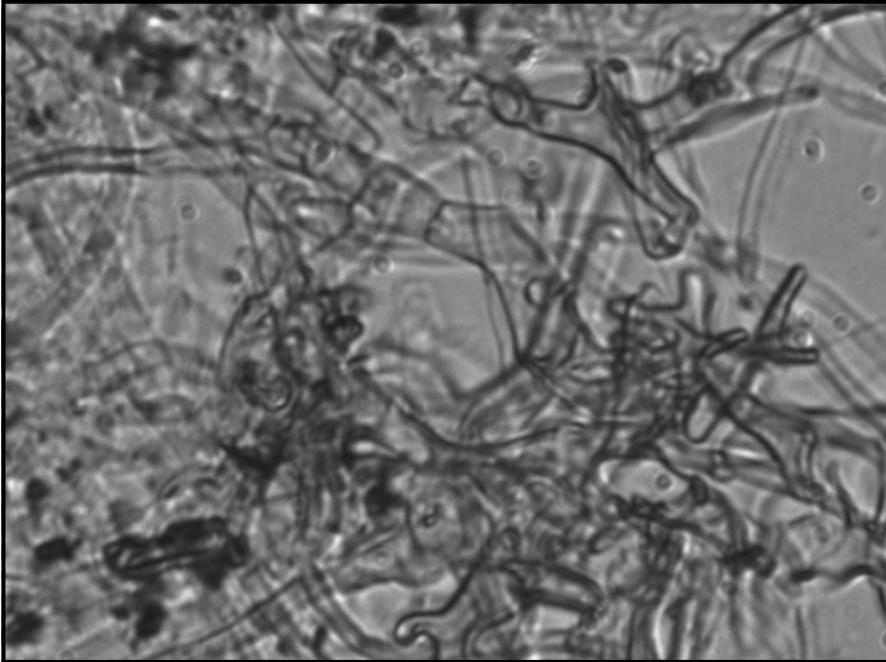


Foto 4: *Coprinus spilosporus* - dunwandige, dikwandige en rechte velumhyfen (R. De Ceuster)

een degelijke uitgebreide beschrijving van *C. spilosporus*, die vrijwel volledig past binnen de kenmerken van onze vondst; spijtig genoeg zijn hier geen tekeningen bijgevoegd, zodat er toch enige twijfel bleef bestaan.

De originele beschrijving (Romagnesi, 1951) van *C. spilosporus* kon via de Nationale Plantentuin te Meise bemachtigd worden. Deze bevattelijke beschrijving, samen met de bijgevoegde verhelderende tekeningen, nam al vlug elke twijfel weg; onze vondst betrof wel degelijk *C. spilosporus*!

Voor zover kon worden nagegaan is *C. spilosporus* een zeer zeldzame soort, klaarblijkelijk enkel nog maar gevonden in Frankrijk en Italië. Voor België

is dit zeker de eerste geregistreerde vondst!

Het materiaal van Jos werd opgeslagen in zijn herbarium onder het nummer VJ10047; het materiaal van Robert is terug te vinden in Meise onder het nummer RLE/2011/086(BR).

Gezien de typische grote bleke vlek boven de apicule van de sporen, stellen wij als Nederlandse naam voor :
‘Vlekspoorinktzwam’!

Met dank aan Ann Bogaerts voor het bezorgen van de originele beschrijving en aan Jos Van Roy voor een aantal mooie microscopische beelden.

Literatuur

- Romagnesi, H. (1951). Étude de quelques coprins. *Revue de Mycologie* 16, 112-113.
- Uljé, C.B. (1995). *Coprinus*, deel 5, sect. *Coprinus* subsect. *Alachuani* (eigen uitgave).
- Uljé, C.B.. (2005). *Coprinus* Pers., Flora Agaricina Neerlandica, deel 6: 22-109.
- Horak, E. (2005). Röhrlinge und Blätterpilze in Europa. 6. Auflage. München: Elsevier GmbH.
- Moser, M. (1983). Die Röhrlinge und Blätterpilze, Kleine Kryptogamenflora, Band II/2. Stuttgart: Gustav Fischer Verlag.

◀◀ ▶▶

Plaatjes kijken op het internet



Je hebt het wellicht al eens meegemaakt: na een (lange?) zoektocht heb je die onbekende zwam wel een naam kunnen geven, maar in de gebruikte of beschikbare determinatieliteratuur is nergens een kleurenafbeelding van die soort terug te vinden. En hoewel zo'n kleurenafbeelding niet altijd noodzakelijk is om je determinatie te staven, gaan we vaak instinctief verder zoeken naar een mooie foto. Wie op het internet foto's van zwammen zoekt, stoot daar al snel op enkele bijzonder rijke beeldbanken. Let hierbij goed op: verkeerde determinaties komen op het internet enorm veel voor. Daarom is het belangrijk plaatjes te kijken op de juiste websites. Hieronder stellen we een kleine selectie voor, van bij ons en bij de zuiderburen; in een latere Sporen volgt meer.

- Russulales News¹: wellicht het meest uitgebreide online overzicht van *Russula*, *Lactarius* en nauwverwante genera. Niet minder dan 391 soorten worden er met één (of meer) deftige foto('s) afgebeeld. Een substantieel deel van het beeldmateriaal komt van bekende namen zoals Ruben Walley, Mieke Verbeke en Bart Buyck. De soorteninformatie is helaas nog beknopt.
- Beide beeldbanken van de Cercle de Mycologie de Mons (resp. van J.-J. Wuilbaut² en Y. Deneyer³) zijn echte aanraders. De ascomyceten komen minder aan bod, maar voor Agaricales-liefhebbers zijn hier honderden foto's van hoge kwaliteit te vinden.
- In Frankrijk hebben verschillende mycologische verenigingen een mooie fotogalerij. Uit Oost-Frankrijk stelt J.L. Cheype⁴ tal van mooie collecties uit de Franse Alpen ter beschikking. Dichter bij huis vinden we op MycoNormandie⁵ 686 foto's van soorten waarvan het merendeel ook bij ons voorkomt.
- Uit het Vlaamse land zijn er (nog) maar weinig voorbeelden van mooie fotogalerijen. De Limburgers nemen hierin duidelijk het voortouw. De Mycolim-site⁶ werd overgezet naar de nieuwe provinciale website/Likona en foto-impressies van recente Mycolim-excursies zijn te vinden op de persoonlijke pagina van Jean Claude Delforge⁷.

Helaas zijn er ook voorbeelden van goedbedoelde websites waarop de bal compleet wordt misgeslagen. Zo vinden we op de website van J.K. Lindsey⁸ honderden zwammenfoto's (uit het Belgische Commanster) waarvan het merendeel fout benoemd is. Kritisch blijven is dus de boodschap.

¹ <http://www.mtsn.tn.it/russulales-news/>

² <http://users.skynet.be/jjw.mycology/>

³ <http://users.skynet.be/deneyer.mycology/>

⁴ <http://jlcheype.free.fr/>

⁵ <http://myconormandie.free.fr/>

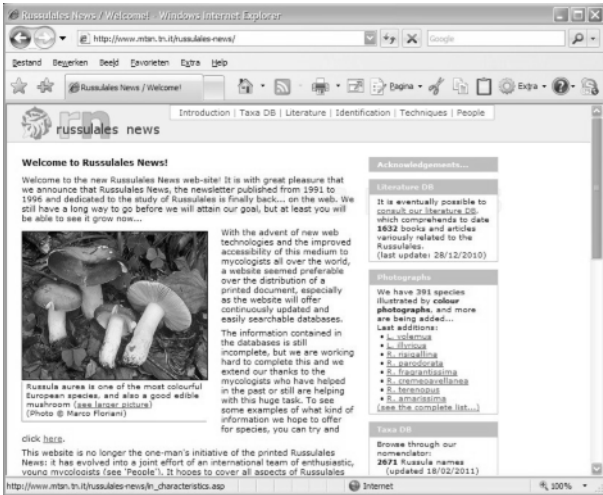
⁶ <http://www.mycolim.be/>

⁷ <http://www.jcdegids.be/home.htm>

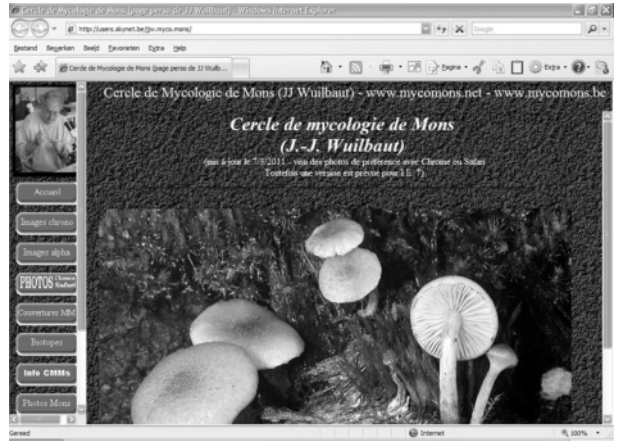
⁸ <http://www.commanster.eu/>

Wim Veraghtert

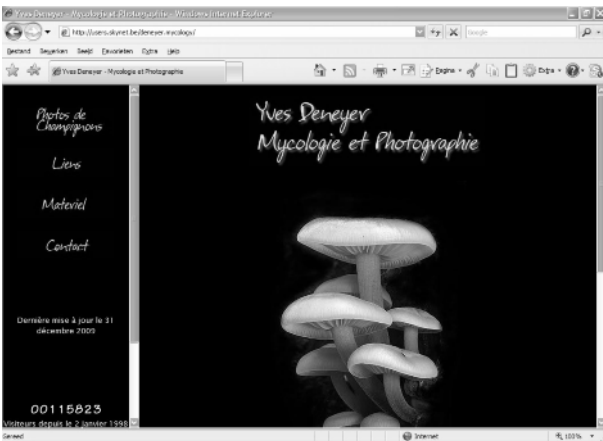
1



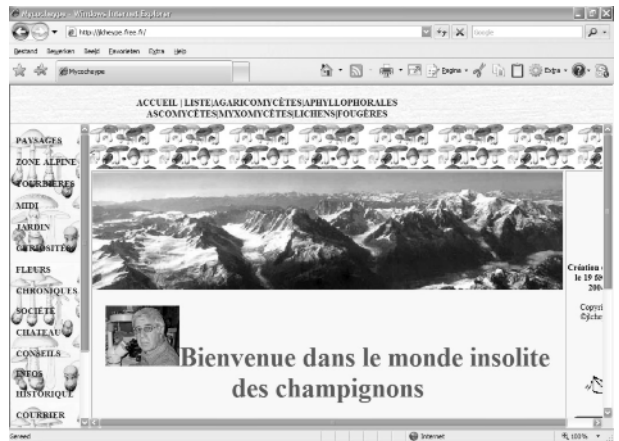
2



3



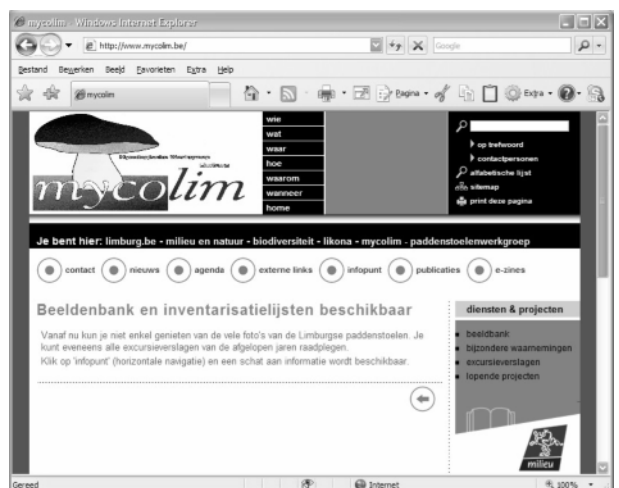
4



5



6





Korrelhoeden moleculair bekeken

De standaardlijst (Walley & Vandeven, 2006) somt voor Vlaanderen 11 taxa van het genus *Cystoderma* op, waarvan er één al meteen werd afgedaan als een wellicht betekenisloze vorm (*C. amianthinum* f. *rugosoreticulatum*). Op één na werden de overige taxa opgenomen in een moleculaire studie door Estse wetenschappers (Saar et al., 2009). Eerder was al gebleken dat korrelhoeden met amyloïde sporen tot een ander genus behoren dan die met niet-amyloïde sporen. Daarom wordt bijv. in Funga Nordica (Knudsen & Vesterholt, 2008) al het onderscheid gemaakt tussen *Cystoderma* en *Cystodermella*. Uit de nieuwe studie blijkt dat we het voortaan in Vlaanderen best met wat minder korrelhoeden kunnen stellen: voor het genus *Cystodermella* wordt *C. ambrosii* (Witte korrelhoed) gedegradeerd tot een witte variëteit van *C. granulosa* (Bruine korrelhoed), voor het genus *Cystoderma* verwordt *C. lilacipes* (Paarssteelkorrelhoed) tot een variëteit van *C. longisporum* (Oranjebruine korrelhoed) en *C. fallax* (Geringde korrelhoed) tot een var. van *C. carcharias* (Vleeskleurige korrelhoed). Dat de Okergele (*C. amianthinum* - foto) en zijn ietwat fletsere dubbelganger Oranjebruine korrelhoed (*C. longisporum*) twee afzonderlijke soorten zijn (te onderscheiden op basis van sporenmaten) wordt wel duidelijk bevestigd door de Esten. Als we de resultaten van dit onderzoek toepassen op de Vlaamse situatie, dan blijven er nog 7 soorten korrelhoeden over, waarvan enkel *C. granulosa* in *Cystodermella* thuishoort. Zoals Funga Nordica al aangeeft, wordt de bruinsporige Goudhoed (*Phaeolepiota aurea*)



Okergele korrelhoed - *C. amianthinum* (W. Veraghtert)

nog steeds ondergebracht bij de Cystodermateae.

Ook Matheny & Griffith (2010) nemen een korrelhoed als onderwerp van hun studie. Zij onderzochten de relatie tussen de parasiterende *Squamanita paradoxa* (Korrelig dikpootje) en haar gastheer *Cystoderma amianthinum* (Okergele korrelhoed). Wereldwijd omvat het genus *Squamanita* 15 soorten. In Vlaanderen werd tot nu toe enkel *S. odorata* (Odeurzwam) waargenomen, die parasiteert op *Hebeloma mesophaeum* (Tweekleurige vaalhoed). Tenminste 4

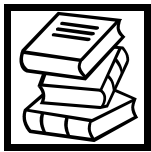
Squamanita-soorten parasiteren op korrelhoeden en recent werd in Japan een soort aangetroffen die wellicht *P. aurea* (Goudhoed) als gastheer verkiest (*S. phaeolepiotica* nom. prov.). Andere dikpootjes verkiezen ondermeer *Inocybe*, *Galerina* en *Kuehneromyces* als gastheer (bruinsporige plaatjeszwammen dus). Moleculair onderzoek toont aan dat precies *Cystoderma* en *Squamanita* nauw verwant zijn. Ook dat is geen nieuwe vaststelling; in Funga Nordica worden *Cystoderma* en *Cystodermella* geklasseerd in de Squamanitaceae. De gastheerkeuze van dikpootjes is dus erg divers: de ene soort (bijv. *S. odorata*) verkiest een gastheer uit een

totaal andere familie, terwijl de andere (bijv. *S. paradoxa*) precies een aan zichzelf nauw verwante prefereert!

Matheny, P.B. & Griffith, G.W. (2010). Mycoparasitism between *Squamanita paradoxa* and *Cystoderma amianthinum* (Cystodermatae, Agaricales). *Mycoscience* 51, 456-461.

Saar, I., Poldmaa, K. & Koljalg, U. (2009). The phylogeny and taxonomy of genera *Cystoderma* and *Cystodermella* (Agaricales) based on nuclear ITS and LSU sequences. *Mycological Progress* 8, 59-73.

Wim Veraghtert



nieuws
IB I IB

Na een jaar als bibliothecaris van de KVMV kan ik voor mezelf een beetje een evaluatie maken. 2010 was een vruchtbaar jaar voor de bibliotheek, zowel aan uitleningen (206) als aan aankoop van nieuwe boeken (33). Ik heb mij dus niet verveeld op dinsdagavond. Hiermede wil ik de uitleners danken voor hun begrip als ik het af en toe even druk had. Jullie vriendelijkheid deed me deugd.

De open-bib-avond was een succes. Met veel interesse werden de nieuwe boeken en tijdschriften ingekeken. Ook de opbrengst van de verkoop mocht er zijn.

Laatste nieuwe aanwinsten

- ✦ Moravec Jirí, 2005, Libri Botanici Vol. 21A, World Monograph of the genus *Cheilymenia* (Discomycetes, Pezizales, Pyrenomataceae). (Asc 034)
- ✦ Medardi Gianfranco, 2006, Ascomyceti d'Italia (Atlante fotografico degli). (Asc 035-IT)
- ✦ Medardi Gianfranco, 2006, Ascomyceti d'Italia (Atlante fotografico degli) English translation of the keys. (Asc 035-EN)
- ✦ Moore David, Nauta Marijke, Evans Shelley & Rotheroe Maurice, 2008, Fungal Conservation - Issues and Solutions. (Aux 024)
- ✦ Boddy Lynne and Coleman Max, 2010, From Another Kingdom - The Amazing World of Fungi. (Toe 052)

Tot volgende Sporen,

Lucy

chellaeformis werden voor de tweede keer gevonden in Nederland. Deze en nog veel meer bijzondere vondsten worden allen geïllustreerd met foto's door de waarnemers. De NMV-brochure 'Naaldbossen in Nederland. Bedreigde levensgemeenschappen' wordt door R.-J. Bijlsma van Alterra kritisch onder de loep genomen. Hij heeft vooral kritiek op het feit dat de brochure zich eenzijdig op het behoud van paddenstoelen richt en geen afweging maakt met overige natuurwaarden. Bovendien wordt het invasieve karakter van bepaalde naaldboomsoorten genegeerd. E. Arnolds, P. Bremer en R. Christijn bespreken de inventarisatie van de potentiële WAV (Wet Ammoniak en Veehouderij)-gebieden in de provincie Overijssel. Hierbij blijken paddenstoelen de belangrijkste bijdrage te leveren als indicatorsoorten voor vermeting en verzuring. Enkele Overijsselse verrassingen worden in beeld gebracht: *Amanita gemmata*, *Cantharellus pallens*, *Entoloma cetratum* en *Cortinarius scaurus*. Drie *Hypochnicium*-soorten met chlamydosporen (*H. eichleri*, *H. geogenum* en *H. vellereum*) worden door I. Bruggeman uitgebreid besproken met tekeningen en foto's van de micro- en macroscopie. Het artikel eindigt met een beknopte vergelijkende tabel en een sleutel.

Miscellanea Mycologica nr. 98 (november 2010) - Bulletin du Cercle de Mycologie de Mons

J.J. Wuilbaut geeft enkele mooie kleurenfoto's van de ontdekkingen van 2010: *Russula integra*, *R. firmula*, *R. nana*, *R. lepida*, *R. olivacea*, *R. artesiana*, *R. ochroflavescens*, *R. azurea*, *R. viscida* var. *chloranta*, *R. cyanoxantha* f. *peltareui*, *R. persicina*, *Lactarius fuliginosus*, *L. pterosporus*, *L. luridus*, *L. citriolens*, *L. salmonicolor*, *L. zonarius*, *L. intermedius*, *L. subumbonatus*, *L. britannicus*, *L. pallidus*, *L. evosmus*, *Cortinarius elegantior*, *C. subvirentophyllus*, *C. purpurascens*, *C. cf. eucareuleus*, *C. cotoneus*, *C. balteatocumatilis*, *C. subturbinatus*, *C. rufolivaceus*, *C. cyanobasalis*, *Inocybe corydalina*, *I. cookei*, *Agrocybe rivulosa*, *Tricholoma sejunctum*, *T. terreum*, *T. ustaloides*, *Entoloma catalaunicum*, *E. lividum*, *Micromphale foetidum*, *Hygrophorus russula*, *Xerula pudens*, *Lyophyllum conglobatum*, *Cudonia circinans*, *Ganoderma carnosum*, *Lentinellus cochleatus*, *Cantharellus amethysteus*, *Chlorociboria aeruginascens*, *Aureoboletus gentilis*, *Boletus* cf. *pinophilus*, *Pseudohydnum gelatinosum*, *Tremiscus helvelloides*, *Lycoperdon* cf. *umbrinum*, *L. echinatum* en *Gomphus clavatus*.

De Aardster 12^e jaargang, nr. 3 (juli-september 2010) Paddenstoelenwerkgroep Westhoek

Enkele tussendoor-waarnemingen van D. Debaenst, J. Devos, G. Florizoone, J. Launoy, A. & A. Mahommad en P. Debaenst worden opgelijst. Hierbij hoort een foto van P. Debaenst van *Macrolepiota procera*. Een verslag van de excursie op 18 augustus naar het Provinciaal

domein 't Veld in Ardoorie samen met Mycologia wordt gebracht door P. Debaenst. Foto's in zwart-wit van *Daedalea quercina* en *Trametes gibbosa* werden gemaakt door respectievelijk J. Vandeplancke en H. Batteu. Beide fotografen maakten ook de kleurenfoto's van *Clathrus ruber*, *Asterophora lycoperdoides*, *Calyptella capula* s. l. en *Boletus erythropus*. Soortenlijsten van de excursie in het Groenhovebos te Torhout en de Plaatsduinen te Oostduinkerke worden weergegeven.

Mycolux 2010 (1) Bulletin des Mycologues du Luxembourg Belge

J.-M. Pirlot schrijft kort over het culinair gebruik van paddenstoelen door de eeuwen heen. Het artikel over paddenstoelen en hout voor violen dat ook in *Coolia* verscheen, werd hier vertaald. Onder de rubriek Mycoptins brengt J.-M. Pirlot enkele merkwaardigheden tezamen: een genetische ontdekking bij mycorrhizavormers, een toneelstuk met de naam 'La vie sexuelle des champignons de Paris', de anekdotische verschijning van *Clathrus ruber* en een witte truffel van 1500 euro. Enkele vondsten worden besproken en geïllustreerd (foto's van macro- en microscopie) door J. Pellicani en J.-M. Pirlot: *Scutellinia crinata*, *Pisolithus arhizus*, *Phlebiopsis gigantea* en *Geastrum triplex*. Foto's van *Hygrophorus marzuolus*, een soort die gekend is uit Italië en Frankrijk, werd dit najaar waargenomen in de provincie Luxemburg. Tenslotte geeft J.-M. Pirlot nog een overzicht van fragmenten uit strips waarin paddenstoelen voorkomen.

Moixero nr. 1 Fongs i Flora del Pirineu. Agrupacio Micològica Berguedana

In dit eerste tijdschrift van deze nieuwe Catalaanse werkgroep gaat J. Ballarà van start met een bespreking van een aantal nieuwe collecties van *Cortinarius* tijdens de alpiene stage in Bergueda. De volgende soorten kregen een uitgebreide toelichting en een kleurenfoto: *Cortinarius alpicola* var. *alpicola*, *Cortinarius bergistanensis* sp. nov., *C. boudieri* en *C. gracilior*. S. Poumarat geeft een lijst van taxa die hij in 2008 verzamelde in het Franse 'Reserve Naturelle de la Vallée d' Eyne.' Hierbij werden 34 nieuwe taxa voor de streek verzameld. Collecties van volgende soorten worden weergegeven in kleur: *Cortinarius lucorum*, *Galerina* cf. *alpestris* en *Hygrocybe substrangulata*. Een eerste samenwerking van J. Ballarà en S. Poumarat rond soorten in het habitat van de groenblijvende eiken van Berguedà resulteert in een artikel met interessante soorten. Volgende soorten worden in kleur afgebeeld: *Bovista cunninghamii*, *Clitocybe leucodiatreta*, *C. lituus*, *Cortinarius assiduus*, *C. hillieri* var. *diffractusuavis*, *C. rapaceus*, *Lepiota echinella*, *L. farinolens*, *L. ignipes*, *L. rhodorhiza*, *L. subincarnata* f. *helvelloides*, *L. sublaevigata* en *L. xantophylla*. Een interessante nieuwe soort voor de Berguedà werd beschreven en geïllustreerd door L. Escànez: *Calocybe favrei*.

COLOFON

SPOREN is een uitgave van de KVMV, de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging vzw.

Afdelingen: Antwerpse Mycologische Kring (AMK), Mycologische Werkgroep Limburg (Mycolim), Oost-Vlaamse Mycologische Werkgroep (OVMW) en Zelfstandige Werkgroep voor Amateurmycologen (ZWAM).

Voorzitter: Bernard Declercq

Molenbergstraat 1, 9180 Stekene - 0475/35 95 83 - bernard.declercq2@pandora.be

Ondervoorzitter: Robert De Ceuster

Kloosterbergstraat 34, 3290 Diest - 013/33 57 96 - robert.de.ceuster@scarlet.be

Penningmeester: Lieve Van Boeckel-Deceuninck

Berten Pilstraat 20, 2640 Mortsel - 03/455 01 27 - 0475/268 167 - lieve.deceuninck@skynet.be

Secretaris: Peter Verstraeten

Draverstraat 29, 9810 Nazareth - 09/385 41 74 - verstraeten.peter@skynet.be

Ledenadministratie: Myriam de Haan

Leopoldstraat 20, bus 1.1, 2850 Boom - 03/888 75 14 - myriam.de.haan@skynet.be

Overige bestuurders:

André De Kesel, Haesaertsplaats 15, 2850 Boom - 02/260 09 38 - adk@br.fgov.be

Gut Driesen-Tilkin, Kruisheideweg 32, 3520 Zonhoven - 011/72 59 24 - driesen.tilkin@pandora.be

Roosmarijn Steeman, Bist 66, 2500 Lier - 0485/68 88 48 - roosmarijn.steeman@gmail.com

William Coeck, Brandstraat 40, 2850 Boom - 03/888 42 89 - william.coeck@pandora.be

Wim Veraghtert, Bist 66, 2500 Lier - 0496/97 87 79 - wim.veraghtert@gmail.com

Internet: KVMV: www.kvmv.be

AMK: www.kvmv.be

Mycolim: www.mycolim.be

ZWAM: www.kvmv.be, afdeling ZWAM aanklikken

Verantwoordelijke bibliotheek:

Lucy De Nave, Jan Van Rijswijcklaan 277, 2020 Antwerpen - lucy.denave@antwerpen.be

FUNBEL

Secretariaat: Emile Vandeven, Opperveldlaan 14, 1800 Vilvoorde, 02/267 74 18.

Lidmaatschap KVMV 2011: bedraagt 18,00 euro (gezinslidgeld 20,00 euro) te storten op rekening 737-0187576-21 van de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging, Groenenborgerlaan 171, 2020 Antwerpen. Voor buitenlandse leden bedraagt het lidmaatschap 20,00 euro (22,00 euro voor een gezin). De eventuele bankkosten worden gedragen door de opdrachtgever. IBAN-nummer BE17 7370 1875 7621, BIC-code KREDBEBB. *Sterbeecchia* en de nieuwsbrief *Sporen* (4 maal/jaar) zijn begrepen in het lidgeld.

<>

Verantwoordelijke uitgever: Danny Minnebo, Kleine Molenstraat 19, 9290 Overmere

Redactieleden: Georges Buelens, Robert De Ceuster, Gut Tilkin, Wim Veraghtert en Peter Verstraeten

Eindredactie en layout: Danny Minnebo - 09/367 95 49 - minnebo.troch@pandora.be

Verzending: Christine Van Lommel, Jozef Verbovenlei 34, 2100 Deurne

Ieder lid kan publiceren in *Sporen*. **Teksten** voor het volgende nummer moeten **vóór 1 mei 2011** gemaïld worden naar de eigen afdelingscoördinator:

AMK > Wim Veraghtert - wim.veraghtert@gmail.com

MYCOLIM > Gut Tilkin - driesen.tilkin@pandora.be

OVMW > Peter Verstraeten - verstraeten.peter@skynet.be

ZWAM > Georges Buelens - georges.buelens@telenet.be

Foto's of figuren in de tekst worden best nog eens afzonderlijk meegestuurd als beeldbestand, bijvoorbeeld .jpg.

Sporen wordt gerealiseerd met de steun van het Provinciebestuur van Antwerpen.



COPYRIGHT ©

Het copyright voor tekst en illustraties van de artikels berust bij de Koninklijke Vlaamse Mycologische Vereniging (KVMV). Auteurs behouden het recht om de eigen tekst en illustraties voor andere doeleinden te gebruiken. Het is niet toegestaan volledige of gedeelten van artikels of illustraties over te nemen zonder toestemming van de redactie.

ISSN 2030-367X

Sporen 4/1

maart 2011

Driemaandelijkse
Nieuwsbrief van de
Koninklijke Vlaamse
Mycologische Vereniging

V.U. D. Minnebo
Kleine Molenstraat 19
BE-9290 Overmere

Verzending:

C. Van Lommel
Jozef Verbovenlei 34
BE-2100 Deurne
03/322 64 06

Afgiftekantoor: Berchem 1/2
Erkenningsnummer P508807

België - Belgique

P.B.

2600 Berchem 1/2

8/4784

SPOREN

